

ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАТИКА ЯК ГАЛУЗЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

У статті розкрито значення педагогічної інноватики у розвитку теоретичних і практичних засад інноваційних процесів в освіті; визначено об'єкт, предмет і завдання педагогічної інноватики; доведено позитивний вплив педагогічної інноватики на формування здатності освітян до інноваційної професійної діяльності.

Ключові слова: інноватика; педагогічна інноватика; інновація; інноваційний освітній процес; міждисциплінарні дослідження; професійна педагогіка.

The article reveals the importance pedagogical innovation studies in the development of theoretical and practical principles of innovative processes in education; determined are the object, subject and the objectives of pedagogical innovation studies; demonstrated a positive impact on the formation of pedagogical innovation ability of teachers to innovative profession.

Key words: educational innovation; innovation studies; innovation; innovative educational process; innovative pedagogical activity; interdisciplinary research; pedagogical innovation studies; professional pedagogics.

Інноваційні процеси у вітчизняній освіті засвідчують якісно новий етап розвитку науково-педагогічних знань та освітньої практики. Для них характерною є тенденція до глибокого філософського осмислення сутності інноваційних змін в освіті, обґрунтування ролі культурологічних, соціальних, економічних та інших детермінант її оновлення. При розробці стратегій і змісту модернізації освіти дослідники виходять за рамки традиційних педагогічних теорій, здійснюючи пошук та інтеграцію інноваційних ідей практично в усіх наукових галузях [3, с. 261].

Вище зазначене актуалізує потребу у розгляді педагогічної інноватики як складової загальної інноватики, нової галузі педагогічної науки яка інтегрує в собі теоретичні й практичні засади інноваційних процесів в освіті, що дає змогу, у взаємодії з іншими науками, піднести на більш високий рівень обґрунтування методологічних засад оновлення освіти.

Педагогічна інноватика, інноваційна діяльність в освіті були і залишаються предметом дослідження зарубіжних учених, основними напрямками досліджень яких є загальні положення інноватики (Дж. Бассет, Д. Гамільтон, Н. Гросс, Р. Едем, Е. Роджерс, А. Хаберман, О. Хомерики), обґрунтування структури, змісту та результатів інноваційної педагогічної діяльності (В. І. Загвязинський, М. В. Кларин, Ю. Г. Максимов, Л. С. Подимова, С. Д. Поляков, А.В. Хуторський та ін.), закономірності функціонування та розвитку інноваційних процесів у педагогічних системах (М. М. Поташник, Н. Р. Юсуфбекова та ін.). Значної уваги в контексті досліджуваної проблеми потребують праці вітчизняних науковців, присвячені вивченню інновацій у сфері освіти, зокрема таких аспектів, як: сутність педагогічних інновацій (В. Ф. Паламарчук, О. Я. Савченко та ін.), історія розвитку інноваційних процесів у загальноосвітніх навчальних закладах (О. В. Попова), управління інноваційними освітніми процесами (Л. М. Ващенко, Л. І. Даниленко). Водночас проблема міждисциплінарних досліджень методології і практики інновацій в освіті залишається актуальною.

Метою статті є теоретико-методологічний аналіз педагогічної інноватики як галузі педагогічної науки й навчальної дисципліни та її вплив на формування здатності освітян до інноваційної професійної діяльності.

Розвиток інноватики як міждисциплінарної наукової галузі є наслідком об'єктивних тенденцій розвитку знання про виникнення нового й входження його в соціальну реальність

у всіх сферах людської життєдіяльності. Інноваційні процеси стають об'єктом дослідження практично в усіх наукових сферах. Щодо педагогічної діяльності й освіти, на думку Н. Р. Юсуфбекової, «інновація» має означати все, що пов'язане з процесами створення нового в системі освіти, його опануванням на практиці й подальшого дослідження в теорії, тому в центрі проблем педагогічної науки знаходиться проблема становлення педагогічної інноватики, яка в 90-х рр. ХХ ст. виокремилась у новий напрям наукового супроводу модернізації освіти на всіх рівнях.

Педагогічна інноватика належить до системи загального наукового й педагогічного знання. Вона виникла й розвивається на межі загальної інноватики, історії та теорії педагогіки, психології, соціології і теорії управління, економіки освіти та інших наук і є однією з фундаментальних дисциплін, яка суттєво прискорює процеси оновлення освіти [7].

Зростаюча необхідність вирішення складних проблем, які виходять за межі можливостей однієї науки зумовила необхідність міждисциплінарних досліджень.

В педагогічній інноватиці міждисциплінарність у постановці проблем і підходах до їх вирішення проявляється в аналізі інноваційних теорій різних наукових галузей, виявленні змістових, логічних, функціональних зв'язків між ними, синтезу поглядів на інноваційні процеси й формуванні нових теорій та концепцій інновацій в освіті. У контексті інноваційних змін когнітивні практики проявляють тяжіння до міждисциплінарного синтезу, тому що міждисциплінарність пов'язана зі здатністю всебічно підходити до аналізу задач і дозволяє вивчати те, що неможливо побачити, сприйняти в межах однієї наукової дисципліни з її специфічними об'єктом, предметом і методами дослідження [4].

У наукових джерелах існують різні тлумачення педагогічної інноватики.

Нам імponує погляд І. М. Богданової про те, що педагогічна інноватика в широкому розумінні розглядається як новий міждисциплінарний науковий напрям, що вивчає актуально значущі явища й факти у взаємозв'язку з філософськими, психологічними, соціальними, кібернетичними та педагогічними підходами з метою усвідомлення унікальних особливостей освітнього простору та встановлення універсальних законів і закономірностей, у вузькому, – як галузь досліджень спрямованих на освоєння інноваційних процесів у освіті [1].

Визначення об'єкта і предмета педагогічної інноватики передбачає виявлення тієї специфічної сфери реальності, що може описати і пояснити педагогічна інноватика. Так, В. С. Лазарев пропонує вважати об'єктом педагогічної інноватики інноваційний процес, умови, способи і результати його здійснення, а предметом – залежність між ефективністю інноваційних процесів і чинниками, що її визначають, а також способи впливу на ці чинники з метою підвищення ефективності змін [7, с. 16]. А. В. Хуторський вважає, що об'єкт педагогічної інноватики не може обмежуватися тільки інноваційним процесом, оскільки охоплює й інші характерні для інноватики процеси і явища [8, с. 12]. На думку дослідника об'єктом педагогічної інноватики є процес виникнення, розвитку й освоєння інновацій в освіті учнів, які сприяють прогресивним змінам у якості їхньої освіти, а предметом – сукупність педагогічних умов, засобів і закономірностей, пов'язаних з розробкою, запровадженням та освоєнням педагогічних інновацій в освітній практиці. Але ключовий момент, що відрізняє педагогічну інноватику від інноватики в інших сферах, – це особистісний чинник. Тому у предмет педагогічної інноватики входить також система взаємин, які виникають в інноваційній освітній діяльності, спрямованій на становлення особистості суб'єктів освіти – учнів, педагогів, адміністраторів [там само, с. 14-15]. Звідси випливає, що педагогічна інноватика в гуманістичному її розумінні розглядає не тільки чинники, що впливають на оновлення освіти, але і, що найбільш важливо, на зміни в процесі становлення особистості учня і педагога.

Сьогодні педагогічна інноватика – специфічна сфера науки, вчення про нерозривну єдність та взаємний зв'язок трьох основних компонентів інноваційного процесу в галузі освіти: створення педагогічних новацій; їх запровадження та освоєння; застосування та

поширення. «Водночас поки що не можна сказати, що педагогічна інноватика сформована як наука. На сьогодні це молода галузь педагогіки, яка перебуває на стадії виявлення закономірностей, уточнення понятійного апарату, формулювання принципів та інших наукових атрибутів» [6, с. 286].

Вчені виділяють такі дослідницькі завдання педагогічної інноватики: вивчення та вдосконалення діяльності щодо створення, поширення і засвоєння новацій в освітніх системах; побудови теоретичних описів інноваційної діяльності, процесів створення і засвоєння новацій; створення засобів підвищення ефективності інноваційної діяльності, процесів створення, поширення і засвоєння новацій; створення технологій аналізу та вдосконалення інноваційної діяльності, зокрема на етапі створення новацій, на стадії їх поширення та засвоєння [6, с. 286-287].

Разом з тим підкреслимо, що головним інноваційним потенціалом будь-якої країни є фахівці у галузі освіти і передусім педагоги.

Педагогічна інноватика як галузь педагогічної науки досліджує інноваційні освітні процеси у підготовці фахівців для різних ланок освіти та їх вплив на формування здатності освітян до інноваційної професійної діяльності.

Впровадження інновацій у навчальний процес вищої школи потребує спеціальної підготовки науково-педагогічних кадрів компетентних у сфері педагогічних інновацій, оскільки інноваційна діяльність викладача має розпочинатись із глибокого критичного аналізу усіх аспектів його професійної діяльності, ознайомлення та вивчення досвіду педагогів вищих навчальних закладів. Це допоможе визначити найбільш ефективні технології та форми викладання, організувати їх подальшу розробку й апробацію, впровадження й удосконалення, поширення прогресивного досвіду.

Вагомого значення у підготовці майбутніх викладачів до інноваційної професійної діяльності набуває навчальна дисципліна «Педагогічна інноватика» [2]. У процесі дослідження доведена доцільність впровадження дисципліни у підготовку майбутніх викладачів. При виборі змісту цієї дисципліни ми виходили з того, що продуктивність інновацій в освіті пов'язана, перш за все, з теоретичним осмисленням, практичним оволодінням і гнучким використанням нових педагогічних технологій. Головним у цьому процесі має стати підготовка викладача, орієнтованого на розвиток інноваційного стилю мислення, здатності до інноваційної професійної діяльності, особистісного і професійного зростання упродовж життя.

Навчальна дисципліна орієнтована на розвиток інноваційного мислення магістранта і передбачає підготовку викладача, здатного виокремлювати педагогічні проблеми та шукати способи їх ефективного вирішення у процесі професійної діяльності. Викладання дисципліни дозволяє наблизити майбутню професійну діяльність викладачів до створення, оцінювання і реалізації новацій у сфері педагогічної діяльності. Тому в навчальній програмі представлені підходи до розуміння інновацій, інноваційних процесів, інноваційної педагогічної діяльності та способів її реалізації, формування готовності майбутнього викладача до інновацій у професійній діяльності, включаючи проектування й експертизу освітніх інновацій.

До організаційних форм, що забезпечують підготовку викладачів до інноваційної професійної діяльності, віднесено проблемні та інтегровані лекції, евристичні семінари, семінари-проекти, семінари-ділові ігри, тренінги, самостійну роботу, що містить елементи творчого, проблемного пошуку, проведення експериментів та проектування.

Аналітичний огляд педагогічної інноватики як галузі педагогічної науки та навчальної дисципліни дає можливість сформулювати такі компетенції викладача, а саме: впровадження моніторингової оцінки значущих освітніх нововведень в нові напрями науки; розвиток інноваційної культури, ділового спілкування в умовах педагогічної спільноти як соціального феномену модернізації різних сфер освіти; розробка проектно-дослідницьких технологій, орієнтованих на інтеграцію освітньо-педагогічних знань у сфері інноваційної професійної діяльності.

У процесі дослідження ми дійшли висновку, що педагогічна інноватика як галузь педагогічної науки уможливорює діалог, взаємодію, взаємозбагачення різних методологій у дослідженні інновацій в освіті. Вона розкриває глибинні процеси створення, освоєння і застосування нових освітніх концепцій, теорій, систем, технологій, яким притаманні особливості, пов'язані з діями суб'єктів педагогічної взаємодії. На сучасному етапі розвитку педагогічної інноватики особливого значення набувають проблеми формування здатності освітян до саморозвитку та інновацій у різних видах професійної діяльності.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : дис... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Богданова Ірина Михайлівна. – О., 2003. – 440 с.

2. Козак Л. В. Педагогічна інноватика : роб. навч. прогн. для спеціальності 8.01010201 «Початкова освіта» (галузь знань 0101 «Педагогічна освіта», ОКР «магістр», за вимогами кредитно-модульної системи) / [розробн. Козак Л. В.]. – К. : [Київ. ун-т ім. Б. Грінченка], 2012. – 60 с.

3. Коновальчук, І. І. Міждисциплінарний підхід у дослідженні проблем педагогічної інноватики. *Interdyscyplinarosc pedagogiki i jej subdyscypliny* / Pod redakcja Zofii Szaroy, Franciszka Szloska / V польсько-український форум. pp., 2013 - С. 261-269.

4. Кропотова Н. В. Университет как пространство междисциплинарной коммуникации / Н.В. Кропотова // Проблемы та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. – Харків : НТУ ХПІ, 2008. – Вип. 18 (22). – С. 22-30.

5. Лазарев В. С. Педагогическая инноватика : объект, предмет и основные понятия [Текст] / В. С. Лазарев, Б. П. Мартиросян // Педагогика. – 2004. – № 4. – С. 11–21.

6. Феномен інновацій : освіта, суспільство, культура : монографія / за ред. В. Г. Кременя. – К. : Педагогічна думка. – 2008. – 472 с.

7. Хуторской А. В. Педагогическая инноватика : методология, теория, практика : Научное издание / А. В. Хуторской. – М. : Изд-во УНЦ ДО, 2005. – 222 с.

8. Хуторской А. В. Педагогическая инновация : учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по педагогической специальности / А. В. Хуторской. – Москва : Академия, 2008. – 256 с.

УДК 37.371

*Василь Копань, Ніна Хуторянська, Антоніна Беженар,
Ірина Селезньова, Володимир Копань
(Київ)*

ХРИСТІЯНСЬКА ЕТИКА І СИРОТИ

Розглянуто тему шкільної християнської етики про людей-безбатченків, які прославились своєю працею і які можуть бути прикладами для наслідування їх життя сиротами. Запропоновано формулу для оцінки параметру людяність.

Ключові слова: школа, християнська етика, сироти, людяність.

В [1-8] розглянуто труднощі, що зустрічаються при навчанні школярів християнській етиці (ХЕ) та запропоновані методи їх подолання. Поза нашою увагою опинились діти-сироти і їх проблеми.

Діти – сироти не готові до реального життя за стінами дитбудинку, не знають елементарних речей – як заробляти і правильно витратити гроші, здійснювати покупки. Найбільша проблема полягає в тому, що вони залишаються надзвичайно самотніми, без